

Monumentaal Wormerland-route

32 km (verkorte route 25 km) ca. 2 uur

Deze route laat een unieke mix van 29 monumenten en een prachtig landschap zien. Langs en in de buurt van de Zaan wemelt het van gebouwen waarin vanaf de 16e eeuw levensmiddelen werden geproduceerd en opgeslagen. U passeert een aantal molens en poldermolentjes van uiteenlopende leeftijd die hielpen bij het drooghouden van de Polder Wormer, Jisp en Neck, die meestal aan uw rechterhand aanwezig is. Ook de stolpboerderijen en de groene houten huizen zijn karakteristiek voor deze streek.

1 Aan weerszijden van de Zaanbrug tussen Wormer en Wormerveer strekt zich een unieke **industriële gevelwand** uit met pakhuizen en rijst- en gortpellerijen van rond 1900. Door de opening van het Noordzeekanaal in 1877 werd de Zaanstreek uitstekend bereikbaar voor schepen met granen en hout uit de hele wereld. Sommige namen van panden verwijzen naar exotische plaatsen waar de producten vandaan kwamen. De industriële gevelwand is in de jaren negentig van de vorige eeuw

gerestaureerd en in de oorspronkelijke staat teruggebracht. Binnen de pakhuizen zijn verschillende bedrijfjes gekomen, die niets meer met de oorspronkelijke functie te maken hebben. Noordelijk van de Zaanbrug bevindt zich het complex van de voormalige rijstpellerij Hollandia. Zuidelijk ziet u het complex van gerstpellerij Mercurius, waarin nu Lassie is gevestigd, de enige nog werkende rijstpellerijfabriek.

2 Het zwarte, houten **pakhuiskoningsbergen** in Oost-Knolendam valt op tussen de overwegend bakstenen monumenten in de omgeving. Het dateert van halverwege de 18e eeuw en stond tot 1889 als pakhuiskoningsbergen naast een molen in Jisp. Na de verhuizing naar deze plek werd er zaad opgeslagen. De naam verwijst naar een stad in Oost-Pruisen waarmee handel werd gedreven.

3 Op een groot deel van de route hebt u de vaarpolder **Polder Wormer, Jisp en Neck** – een beschermd natuurgebied – aan uw rechterhand. Om de polder droog te houden, werden veel slotjes gegraven. Zo veranderde de polder in een waterrijk gebied vol veeneilandjes die

alleen per boot bereikbaar zijn: een paradijs voor weide- en watervogels. Een groot deel wordt zodanig beheerd dat weidevogels als grutto, Kieviet, roerdomp en lepelaar er goed kunnen gedijen. Grazende runderen houden het weidegebied open en dankzij organische mest is de bodem rijk aan wormen: een delicatessen voor weidevogels.

4 Het **vliegtuigmonument** is door de Purmerender Just Kroon opgericht om de bemanning te herdenken van drie geallieerde bommenwerpers die hier in 1943 en 1944 zijn neergestort. Blikvanger is de door het ongeluk vervormde propeller van een van de vliegtuigen.

5 Een belangrijk monument is het **kleine raadhuis in Jisp**. Het is een tastbaar bewijs van de welvaart in de periode van de walvisvaart. Het raadhuis ligt aan de wegsloot die in 2012 als enige sloot in Nederland de status van monument heeft gekregen. Jisp was niet alleen bekend door de walvisvaart, maar ook door de chirurgijnen, die onder andere zeer bekwaam waren in het behandelen van botbreuken.

6 **Wormer** is ontstaan rond de hervormde kerk. Herberg Het Moriaanshoofd, in 1585 gebouwd, is het oudste gebouw van Wormer. Het statige koopmanshuis uit 1660 getuigt van de welvaart van Wormer. In 1805 werd dit koopmanshuis het raadhuis van Wormer en sinds 1997 is het weer in gebruik als woning.

Praktische informatie

START Treinstation **Wormerveer**, 1521 AG. Vanaf het station de doorgaande weg oversteken, *Stationsstraat*. Aan het einde ra langs de Zaan. Eerste weg la, brug over, meteen weer la en bordjes volgen.

P Treinstation **Wormerveer**, *Wandelweg 8*, 1521 AG.

! De route loopt met de klok mee.

☺ **Wormer** Café Batavia, *Veerdijk 39*, 1531 MS, www.bataviawormer.nl (ma gesl.).

☺ **Spijkerboor** Café petit-restaurant 't Heerenhuis, *Starmmeerdijk 21*, 1458 PM, www.heerenhuis.com (2e helft mrt. en okt. za-zo 10-17 uur, apr.-sep. di-zo 10-18 uur, hoogseizoen ook ma 11-18 uur). **Jisp** Café De Lepelaar, *Molenpad 2*, 1546 LC, www.delepelaarjisp.nl (ma 19-22, do 19-24, vr-za 16-24, zo 16-23 uur; di-wo gesl.).

☺ **Wormerveer** Treinstation (startpunt). **Purmerend** Fietsenstalling bij station, *Beatrixplein 100*, 1441 JR, 0299 43 14 02. Open ma-vr 6-21 uur, za 7-19 uur. Ca. 4 km naar route via 25, 49, 48 en 47. Dan ri 45 tot driesprong *Neckerstraat/Munnikdijkweg* aan begin van Neck. Hier la en bordjes volgen. **Wormer** Grand-café Batavia, *Veerdijk 39*, 1531 MS. **Spijkerboor** 't Heerenhuis, *Starmmeerdijk 21*, 1458 PM. **Purmerend** Café Restaurant Concordia, *Koemarkt 45*, 1441 DB. Restaurant koffiehuis Spijkerman, *Neckerdijk 2*, 1441 GX. **Wormer** Lunchroom Westerveer, *Eendrachtstraat 27*, 1531 DT.

☺ Poldergebied – Weidegebied/akkerland – Meren/plassengebied

! Een monumentenlijst kunt u downloaden via www.wormerwonen.nl.

7 De **Bartelsluis** ligt er een beetje zelig bij: gedempt en slecht onderhouden. De hoogtijdagen van deze sluis, van 1638 tot 1940, zijn ook al lang voorbij. In Wormer werd destijds scheepsbeschuut gebakken, ook wel tweebak genoemd. Maar liefst 26 korenmolens maalden het meel dat door 130 beschuutbakkers

werd verwerkt tot proviand voor vissers- en handelsschepen. Met speciale schuiten ging het beschuut via de sluis naar de afnemers in de grote steden. Toen de scheepsbeschuut niet meer nodig was, maakte papierfabriek Van Gelder & zn tot 1940 veelvuldig gebruik van de sluis. In 1972 is de sluis gedempt.

